

תורה אור

עם ביאורי
הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

פרשת משפטים

תשפ"ה

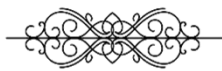
ד"ה "כי תקנה עבד עברי"

תורה אור משפטים, דף עה עמודה ד

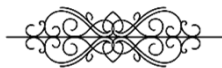
לומדים יקרים,

השבוע מתפרסם ביאור הרב לד"ה "כי תקנה עבד עברי" לפרשת משפטים, שכבר התפרסם בעבר. כפי שעשינו בשבועות הקודמים, בנוסף לחוברת על 'תורה אור', אנו מפרסמים חוברת נוספת עם שיעורי חסידות של הרב על ספרים שונים, והשבוע מתפרסם חלקו הראשון של הביאור למאמר ד"ה "להבין עניין נטילת ידיים", מתוך סידור עם דא"ח.

תוכן עניינים

3	פתיחה
3	'קונה' ו-'בורא': המשכה ובריאה
5	"כי תקנה עבד עברי": המשכת הדעת בנשמות מההעלם אל הגילוי
7	"שש שנים": קיום התורה והמצוות התלבשו בזמן כדי שהנשמה תשיגם
13	"יעבוד": התהפכות המידות על ידי הדעת
17	התפילה: שעת הכושר לגילוי הדעת

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

"כי תקנה עבד עברי". הנה לפעמים כתיב **"קונה שמים וארץ"**, **"קונה הכל"**, **וכתיב: "בורא שמים וארץ"**, **"בורא הכל"**. והענין, כי יש בחינה שנקראת דרך סדר ההשתלשלות, מעילה לעילה, ויש בחינה שנקראת למעלה מדרך סדר ההשתלשלות.

פתיחה

הזכרתי את העניין הזה מפני שלפני כמה שנים נמצאה הנוסח המקורי של השיר הזה **"ידיד נפש"**, שיש לו כמה וכמה נוסחאות מקובלים, יש נוסח אשכנזי ונוסח ספרדי ויש ביניהם הבדלים בכמה עניינים משמעותיים, כשנמצא כתב היד של המחבר ראו שיש כמה דברים שאינם נמצאים בשתי הנוסחאות, לא אצל האשכנזים ולא אצל הספרדים. אחד הדברים שיש שם הוא שבשיר כמו ששרים אותו בדרך כלל, נגמר חרוז **"והייתה לה שמחת עולם"** ובנוסח בכתב היד שהתגלה כתוב **"והייתה לך שפחת עולם"**. התיאור הזה של העבד העברי על הצד הזה של העבדות - עבד עולם, שפחת עולם - הוא קיים עוד מדורות, מקדם קדמתא, בזוהר ובמקורות אחרים.

'קונה' ו-'בורא': המשכה ובריאה

כי תקנה עבד עברי. הנה לפעמים כתיב **"קונה שמים וארץ"**. **"קונה הכל"**. וכתוב **"בורא שמים וארץ. בורא הכל"**. יש שני צדדים שונים: **'קונה שמים'** וגם **'בורא שמים'**, והענין, כי יש בחינה שנקראת דרך סדר ההשתלשלות, מעילה לעילה. כלומר יש סדר שהוא סדר העולם הסיבתי, מעילה לעלול וכך הלאה, ויש בחינה שנקראת למעלה מדרך סדר ההשתלשלות. זהו יחס של קפיצה, של דילוג שאיננו קושר דברים. ביחס הזה דברים אינם קשורים באופן סיבתי ברור

המאמר הזה עוסק במצווה הראשונה בפרשה **"כי תקנה עבד עברי"**, שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחופשי חנם" (שמות כא, ב). במאמר אחר שמדבר על העניין של עבד עברי הוא מסביר שזה סמל של עובד ה'. הרעיון הזה נמצא בהמון ספרי חסידות, אביא דוגמא קטנה לעניין הזה לפני שנכנס לתוך המאמר: את הפיוט **"ידיד נפש"** חיבר איש גדול, גם בנגלה וגם בנסתר. לא הרבה מהכתבים שלו פורסמו אבל כן פורסם ספרו **"ספר חרדים"**, שהוא ספר הלכתי ומוסרי חשוב מאוד. התמצית שלו היא שהוא מסדר את המצוות לפי האיברים, איזה מצוות חלות על כל איבר, זה מעניין וזה גם חיבור הלכתי חשוב. מלבד זאת יש פירוש לא שלם שלו למסכת ברכות בירושלמי וישנו גם השיר הזה. הוא היה שמש בבית הכנסת בצפת בזמנו של האר"י הקדוש ויש סיפור מפורסם שיום אחד הייתה איזו שמחה בבית הכנסת ובא זקן שאיש לא הכיר, הוא רקד בין האנשים וגם עם אותו שמש ואז האר"י הקדוש רקד איתו. כשגמר לרקוד איתו, הוא רקד גם עם השמש הזה. שאלו אותו האנשים **"מילא עם הזקן שרקדת איתו, הוא איש מסתורי, אבל למה רקדת עם השמש?"** אז האר"י השיב להם **"אם אליהו הנביא רוקד עם השמש אז גם לי מותר לרקוד איתו"**. זה היה דור כזה.

וזהו ענין בורא וקונה. פירוש: 'בורא' הוא ההתהוות יש מאין, שזהו למעלה מדרך סדר ההשתלשלות, כי הנברא אינו ערוך כלל אל הבורא, אם כן התהוות הנברא היא התחדשות יש מאין, וזהו בורא. אבל אחר כך יש גם כן בחינת השתלשלות העולמות זה מזה דרך עילה ועלול, וזה נקראת 'קונה', שהקנין אינו היות דבר חדש כי אם יציאה מרשות המוכר לרשות הלוקח, שמתחילה הייתה הסחורה מונחת בקופסא אצל המוכר ועל ידי הקנין בא לגלוי להלוקח. וכן בחינת המשכת העלול מן העילה אינו התהוות דבר חדש, כי להוות דבר חדש הוא רק ביכולת הבורא יתברך. אבל המשכת עילה ועלול הוא עניין גלוי ההעלם, כמו גילוי הדיבור מהעלם המחשבה. ועל זה נאמר "קונה הכל", להמשיכן מן ההעלם לגלוי, אחר שכבר נבראו מאין ליש שייך קנין כשנמשך מההעלם לגלוי. ועל דרך זה יובן פירוש "כי תקנה". דהנה כתיב "בעבר הנהר ישבו אבותיכם", הנהר הוא בחינת "ונהר יוצא מעדן", כמו שכתוב בזהר פרשת אמור, שהוא בחינת בינה דאצילות, שנמשך להתלבש בבריאה.

משותף, אני יכול לבנות מעקב אחרי הדרך הזאת. למשל כשעוסקים באיזה תהליך כימי, בוודאי שהחומרים עוברים שינויים, יש שינויים שבטבע ויש שינויים בידי האדם, אבל בסופו של דבר יש לנו התרחשות שמתחוללת במישור שבו כל שלב נובע מהשלב שקדם לו והוא מוביל אל השלב האחר, אפשר להתחקות אחרי השלבים ואחרי ההשפעה שלהם על החומרים הללו. ההגדרה של בריאה לעומת זאת היא שיש פה דילוג, מפני שהנברא והבורא הם במהות מנותקים זה מזה בדרך של אין ערוך. זהו דילוג ששום מספר של צעדים איננו יכול לקשור בין הבורא והנברא, ולכן הנברא מופיע מן האין. בספרי הקבלה יש מה שנקרא "החלל הפנוי", המרווח הזה, שממנו כאילו קופץ הנברא. את ההבדל בין הבורא לנברא אין דרך לגשר, זוהי דרך שאי אפשר לעבור אותה בכך וכך צעדים, תמיד ישנה תהום.

אלא קשורים באופן אחר. יש מערכות מסוימות שאנחנו יכולים לעקוב אחריהן ויש בהן סדר שהולך מדרגה לדרגה ולכל דרגה יש גם יחס ברור לדרגה האחרת - יש שלשלת מסודרת של מערכת אפקטיבית. הסוג השני הוא יחס של קפיצה.

וזהו ענין בורא וקונה. פירוש 'בורא', הוא ההתהוות יש מאין, שזהו למעלה מדרך סדר ההשתלשלות. ההגדרה של 'בורא' היא דרגה שמהווה משהו יש מאין. אם כן, ההגדרה הבסיסית של בריאה היא, יחס של קפיצה שבמסגרתה פתאום מופיע איזשהו דבר, מופיע היש. כי הנברא אינו ערוך כלל אל הבורא, אם כן התהוות הנברא היא התחדשות יש מאין, וזהו בורא. בעצם אין יחס בין הבורא והנברא, יש חוסר יחס מהותי, שהוא לא הבדל של דרגה, ולכן אני לא יכול לראות בו מערכת סיבתית שאפשר למשוך אותה דרגה אחר דרגה עד שאני מגיע אל המקור הראשון. כשיש דברים שיש להם התייחסות אחד עם השני ויש להם סוג מסוים של מכנה

שהיה בתוכי ועכשיו נגלה ויצא החוצה, אבל הוא לא חדש בכלל. למעשה כל מה שאנחנו רואים בעולם הם תהליכים של דבר שכבר נמצא, כלומר כל הדברים נמצאים בתוך גרעין, נמצאים בפוטנציה, ולאחר מכן הם מגלים את האפשרויות הגלומות בהם בצורה כזאת או בצורה אחרת.

ועל זה נאמר "קונה הכל", להמשיכן מן ההעלם לגלוי, אחר שכבר נבראו מאין ליש, שייך קנין, כשנמשך מההעלם לגלוי. אם כן ישנו העניין של הבריאה וההווה החדשה וישנו העניין של הקניין וההווה המתמשכת.

"כי תקנה עבד עברי": המשכת הדעת בנשמות מההעלם אל הגלוי

ועל דרך זה יובן פירוש "כי תקנה עבד עברי". דהנה כתיב "בעבר הנהר ישבו אבותיכם" (יהושע כד, ב). בעבר הנהר ישבו אבותיכם, על דרך הפשט הכי פשוט ברור ש'עברי' נקרא עברי מפני שהוא שייך לעבר הנהר. הנהר הוא בחינת "ונהר יוצא מעדן" (בראשית ב, י), כמו שכתוב בזהר פרשת אמור, שהוא בחינת בינה דאצילות, שנמשך להתלבש בבריאה. הנהר שיוצא מעדן הוא בחינת ספירת הבינה, שהיא זו שנמשכת מעולם האצילות ומגיעה לעולם הבריאה, לפי זה יוצא שההגדרה של העדן היא החכמה. הבינה יוצאת מעדן להשקות את הגן, שהוא עולם הבריאה, אחרי הגן יש התפצלויות נוספות אבל היציאה הראשונה היא שם ולכן לבינה קוראים (וכך זה מופיע גם בשיר 'א-ל מסתתר')

אבל אחר כך יש גם כן בחינת השתלשלות העולמות זה מזה, מעבר לתהליך הראשוני של הבריאה יש לנו עניין של התהוות העולמות זה מזה דרך עילה ועלול, וזה נקראת קונה. הוא מגדיר מבחינה לשונית: שהקנין אינו היות דבר חדש, כי אם יציאה מרשות המוכר לרשות הלוקח, שמתחילה הייתה הסחורה מונחת בקופסא אצל המוכר, ועל ידי הקנין בא לגלוי להלוקח. אם כן ההגדרה של קניין היא הגדרה של העברת מציאות משלב אחד לשלב שני, ההבדל בין קניין ובריאה הוא שקניין הוא שינוי בתוך מציאות קיימת ולעומת זאת בריאה היא יצירה של מציאות חדשה. קניין הוא מעבר מודרג מבעלים אחד לבעלים אחר, עניין הבריאה הוא שאין שום מעבר. וכן בחינת המשכת העלול מן העילה, אינו התהוות דבר חדש, כי להוות דבר חדש, שהוא חדש במהות, שלא היה בכלל - הוא רק ביכולת הבורא יתברך. אבל המשכת עילה ועלול, הוא עניין גלוי ההעלם, המשכה סיבתית היא כאשר הדבר הנעלם בא לידי גלוי באיזשהו אופן, כמו גילוי הדיבור מהעלם המחשבה. יש לנו יחס סיבתי בתוכנו, הדיבור הוא גילוי הנובע מהמחשבה. אמנם לפעמים כששומעים את חברי הכנסת זה לא נראה ככה כלל... אבל אולי זה אומר משהו על טיב המחשבה ולא על מהות המחשבה... הדיבור הוא גילוי של המחשבה הפנימית, אדם חושב על איזשהו דבר ואת הדבר הזה הוא מוציא לידי גילוי בדיבור. במובן הזה הדיבור הוא חדש, אבל החידוש הזה הוא רק חידוש מהבחינה שהדיבור יצא החוצה. היה דבר

וזוהו "ומשם יפרד". ו-"עבר הנהר" הוא מה שלמעלה מבחינת הבינה ושכל המושג, שם ישבו והושרשו האבות. רק מה שירדו הנשמות אחר כך עד שנקרא "זרע בהמה", זהו רק בחינת הנצוץ הנמשך למטה, על זה שייך לומר כן. אבל שורשו ומקורו הוא אפילו בעבר הנהר, שהוא למעלה מהשתלשלות, עד ששם אדם ובהמה שוין, "שווה ומשווה קטן וגדול".

ואם כן, להמשיך בחינת הדעת בנשמות הנקראות "זרע בהמה" אין צריך לזה רק בחינת קנין, שהיא המשכה מההעלם אל הגלוי. היינו להמשיך משורשן שהוא בעבר הנהר, ששם יש להם דעת גדול מאוד. רק שזה נעלם לגמרי מהנצוץ המלוכש בבריאה, יצירה, עשייה, וצריך להמשיך משם מההעלם אל הגלוי. וזהו "כי תקנה עבד עברי", וזה בנקל יותר מאם היה צריך להיות הויה חדשה ממש. "שש שנים יעבד". פירוש, על ידי המשכת הדעת יוכל להיות בחינת "לעבדו", להיות עובד אלקים. שיש הפרש גדול בין עובד אלקים לאשר לא עבדו, הגם שהוא צדיק כמו שנאמר בגמרא הובא בתניא.

הלכו וירדו עד למדרגה הנמוכה, עד שנקרא, "וזרעתי את בית ישראל ואת בית יהודה זרע אדם וזרע בהמה" (ירמיהו לא, כו), כלומר, מן השורש הראשון יורדים וחוזרים ויורדים עד שישנם יצורים שאפשר להגיד שהם זרע בהמה, יש להם רק מה שנקרא 'מראה אדם', אבל בעצם זהו זרע בהמה. אבל זה שהוא נקרא זרע בהמה זהו רק בחינת הנצוץ הנמשך למטה, אותו ניצוץ שמגיע למטה, על זה שייך לומר כן. אותו ניצוץ יכול להיות שהוא מגיע למטה. יש אנשים שמגיעים מטה בבחינה של זרע אדם ויש כאלה שמה שמגיע מהם בעולם הזה הוא לא יותר מאשר זרע בהמה, אבל שורשו ומקורו גם זה שהוא בבחינה הנמוכה הוא, אפילו בעבר הנהר, שהוא למעלה מהשתלשלות עבר הנהר הוא הצד האחר של המציאות, שהוא למעלה מההשתלשלות, עד ששם אדם ובהמה שוין. אבותינו באו מעבר הנהר ושם אין הבדל בכלל בין הקטן

"רחובות הנהר", שהוא הנהר שיוצא מעדן.

וזוהו "ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים" (בראשית, שם). העולמות שלנו נקראים 'עלמא דפרודא' [=עולם הפירוד]. הנהר יוצא משם ומשם הוא מתפרד, הוא נחתך לחלקים ורק אז הוא מגיע לעולם שלנו, עולם הפרודות, עולם הדברים הנפרדים. ועבר הנהר, הוא מה שלמעלה מבחינת הבינה ושכל המושג, הנהר הוא הבינה ו"בעבר הנהר ישבו אבותיכם", אבותיכם באו מן הצד האחר של הנהר, מלמעלה, מהמדרגה הזאת, שם ישבו והושרשו האבות. שורשנו הוא בעצם בעבר הנהר, אנחנו שייכים לצד האחר של ההוויה. השורש שלנו, או כמו שהוא מגדיר את זה 'אבותינו' ישבו בצד האחר של הנהר. אנחנו אלה שעברו את הנהר הזה, אנחנו חיים בצד שלנו אבל שורשנו ומקורנו הוא מן הצד האחר.

רק מה שירדו הנשמות אחר כך, הם עברו את הנהר ועכשיו הם פה, בעולם הזה,

לבהמה הוא שמי שהוא 'זרע אדם' יודע שיש לו איזשהו עניין אחר, זה שהוא 'זרע בהמה' איננו יודע. מהבחינה הזאת אפשר להעביד אדם עבודת עבד, אפשר להעביד אדם אפילו עבודת בהמה, היו זמנים שהיו רואים דברים כאלה, שהיו אדם וחמור מושכים יחד מחרשה, ההבדל הוא רק שהאדם יודע שהוא אדם, הבהמה לא יודעת אפילו שהיא בהמה. העניין של המודעות הוא ההבדל, ומי שהוא זרע בהמה, הדבר נעלם ממנו לגמרי אבל הוא צריך את התיקון, וזהו "כי תקנה עבד עברי". וזה בנקל יותר מאם היה צריך להיות הויה חדשה ממש. להיות עברי, לעשות את העבודה הזו, זהו עניין של קניין ולא עניין של הויה, זאת אומרת שלא צריך לברוא את האדם מישראל אלא צריך לתת בו את העניין של הקניין. זה עניין של עבודה ושל מאמץ, המציאות הזאת קיימת והיא רק דורשת שיגלו אותה שלב אחרי שלב.

"שש שנים": קיום התורה והמצוות התלבו בזמן כדי שהנשמה תשיגם

"שש שנים יעבד". פירוש על ידי המשכת הדעת, יוכל להיות בחינת לעבדו, להיות עובד אלקים. שש שנים יעבד, שעל ידי זה שאדם ממשיך את הדעת, מה שקראנו לו 'הקניין', הוא יכול להיות עובד אלוקים. שיש הפרש גדול בין עובד אלקים לאשר לא עבדו, הגם שהוא צדיק, כמו שנאמר בגמרא והובא בתניא. שם מובאים דברי הנביא מלאכי "ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עבד אלוקים לאשר לא עבדו"

והגדול, על זה הוא אומר שווה ומשווה קטן וגדול, שווה ומשווה קטן וגדול משום שבבחינת האינסוף ההבדל בין הקטן והגדול אין לו שום משמעות. בעולם הזה ההבדל בין אדם ובהמה הוא הבדל תהומי, בעבר הנהר האחר, אין הבדל ביניהם כלל. ואם כן, להמשיך בחינת הדעת בנשמות הנקראות זרע בהמה, אין צריך לזה רק בחינת קניין שהיא המשכה מההעלם אל הגלוי. מכיוון שכל הנשמות "בעבר הנהר ישבו אבותיכם", לכן אפילו מי שבבחינת זרע בהמה לא צריך שינוי. יש אנשים כאלה שהם זרע בהמה, אבל גם מי שהוא זרע בהמה, כדי לשנות את מהותו הוא לא צריך בריאה חדשה - שינוי מהות שהוא תהומי - אלא זהו עניין של קניין. זה עניין של מאמץ שהולך בשלבים. בתוך המציאות שלנו איננו יכולים להפוך בהמה לאדם, מפני שאלו שתי מהויות חלוקות, אבל כיוון שגם זה שהוא 'זרע בהמה' בעולמנו, נובע מהשורש שבעבר הנהר, כלומר השורש הראשון הוא כולו למעלה מהמעלה, לכן גם זה שהוא 'זרע בהמה' צריך קניין.

הוא צריך שתהיה המשכה מההעלם אל הגלוי, היינו להמשיך משורשן שהוא בעבר הנהר, ששם יש להם דעת גדול מאוד. גם הנשמות הנמוכות ביותר שייכות שם למדרגה שהיא גבוהה מאוד רק שזה נעלם לגמרי מהנצוץ המלוּבש בבריאה, יצירה עשיה. וצריך להמשיך משם מההעלם אל הגלוי. ההבדל בין זרע אדם וזרע בהמה הוא לא בשורש הראשון של ההויה אלא במידת המודעות שיש לו למדרגתו, ההבדל מבחינה זו בין אדם

והעניין, דהנה כתיב "ימים יוצרו", וכתיב "ואברהם זקן בא בימים" – "באינון יומין עלאין". והיינו היומין הם לבושים הנעשים להנשמה מהתורה ומצות בכל יום דווקא, ואם חסר יום אחד בלא מצוה חסרא לבושא. והיינו שלבושים אלו הם כדי שתוכל הנשמה להנות מזיו השכינה ולאשתאבא בגופא דמלכא, שזהו על ידי לבושים אלו הנעשים מהתורה ומצוות, ששרשן מאד נעלה מבחינת גופא דמלכא ממש, רק שירדו להיות לבושים (והוא על דרך המשכת המשל שעל ידו יושג הנמשל).

להם אפילו מודעות איך הם קולטים דברים מסוימים, כל אדם בתחום שלו. ועם זאת, גם האיש שיש לו תפיסה אינסטינקטיבית של הקדוש, יכול להיות שהוא אדם שלא עבד את ה' מעולם.

והעניין מהו העניין של עובד אלוקים, של העבודה המתמדת? דהנה כתיב "ימים יוצרו ולא אחד בהם" (תהילים קלט, טז), הימים נוצרו וכל אחד מהם הוא יום לעצמו. כל יום הוא יצירה מיוחדת, אין שני ימים שהם אותו הדבר, כל יום הוא הוויה מיוחדת, היום ואתמול הם לא בדיוק אותו דבר.

הימים נוצרים, הם לא רק קיטועים בתוך שטף חד-גוני. כשאני לוקח דבר שהוא חד-גוני וחד-ערכי ופורס אותו לפרוסות; ימים, שעות, רגעים, כל הפרוסות הן זהות. אבל הימים הם לא חד-גונים, כל יום הוא יצירה, הוא לא קונפקציה, הוא עבודה, הוא מעשה לעצמו. וכתיב "ואברהם זקן בא בימים" (בראשית כד, א), באינון יומין עלאין. בא בימים כלומר הוא בא עם כל הימים שלו. יש סיפור מפורסם על יהודי זקן שנפטר ועולה לשמים, וכשהוא עומד בתור לחכות הוא רואה שמכניסים לפניו איזה בחור צעיר. הוא שואל איפה היושר שצעיר יכנס לפניו, ואומרים לו "פה מכניסים לפי הזקנה",

(מלאכי ג, יח), הגמרא אומרת על זה שגם עובד אלוקים וגם אשר לא עבדו, הם שניהם צדיקים, אלא שיש צדיק שאינו עובד אלוקים. בגמרא מוסבר ש"אינו דומה מי ששונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחת" (חגיגה ט, ב). מי שלא עבדו יכול להיות צדיק אבל זה אדם שנמצא במדרגה הזאת, בין שהוא נולד בה בין שהוא עושה בה, והוא איננו עושה יותר מאמצים מעבר למדרגה הזאת, לכן הוא נקרא "אשר לא עבדו". עובד אלוקים הוא זה שבכל פעם עושה מאמץ מחדש, מעבר למה שהוא רגיל, מעבר למה שהוא מסוגל, כדי להגיע לשלב גבוהה יותר, זה נקרא עובד אלוקים.

יכול להיות שכעת אני לא רואה את ההבדל וזהו העניין הזה של 'ושבתם וראיתם', לעתיד לבוא יראה ההבדל בין עובד אלוקים לאשר לא עבדו. במובן הזה, האיש הזה הוא צדיק גמור אבל הוא לא עובד את ה', הוא לא עבד את ה' מפני שהוא לא עשה שום מאמץ. אפשר שיהיה אדם שמבחינת מהותו, הקדושה מאירה בתוכו, דברים שבשביל אדם אחר הם עניין של מאבק אימים, הם בשבילו דברים פשוטים. כמו שיש אנשים שיש להם כישרונות, יש אנשים שצריכים לשבת על דברים ולהתייגע ולהזיע ויש כאלה שאין

התווך ביניהם. שמצד אחד הנשמה לא תכלה ומן הצד השני הנשמה תוכל להתכלל בתוך גופא דמלכא. הלבוש הזה נעשה מתורה ומצוות, הנפש צריכה ללבוש תורה כדי שהיא תוכל להיכנס לתוך עולם אחר, והעולם שאליו היא יכולה להיכנס הוא לפי הלבושים שהיא לובשת. במשל בעלמא שהוא לא בדיוק מתאים, כשאדם רוצה להיכנס למדיום אחר, כמו מים, הוא צריך ללבוש לבוש, חליפת צלילה, ובבחינה הזאת חליפת צלילה שחסר לה שרוול, היא לא מועילה לשום דבר. אולי זהו בגד יפה אבל אי אפשר להיכנס איתו לתוך המים. ועל זה כתוב בספרים שהנפש צריכה לעבור כך וכך גילגולים כדי להשלים את כל תרי"ג מצוות, מפני שהנפש צריכה לבוש שלם שכולל אותה מכל הצדדים, וכשהיא לובשת את כל הלבושים, אז היא יכולה להיכנס. המעבר בין התווך והחוץ שבלעדיו אי אפשר להגיע אל הפנים דורש לבוש, והלבוש הזה נעשה מתורה ומצוות.

ששרשן של התורה והמצוות מאד נעלה, מבחינת גופא דמלכא ממש. רק שירדו להיות לבושים. תרי"ג מצוות הן איברי דמלכא, אז בשורש הראשון תרי"ג מצוות הן המהות האלוקית, אבל התרי"ג מצוות הללו יורדות למטה להתלבש בצורה של מצוות שאנחנו יכולים ללבוש אותן. ואיך הן ירדו בבחינת לבושים: (והוא על דרך המשכת המשל, שעל ידו יושג הנמשל. התורה נקראת "משל הקדמוני", משל של קדמונו של עולם. התורה והמצוות הן המשל שעל ידו אדם יכול להשיג את הקדוש ברוך, הדבר הזה יורד למטה להפוך

הזקן מרגיש שזה דווקא מחזק את עמדתו ואומר "אני הייתה הסנדק של פלוני הזה", והם אמרו לו "בשמים לא בודקים כמה זמן אדם עבר בתוך העולם אלא כמה ימים הוא הביא איתו בחזרה. האיש הצעיר הזה הביא איתו הרבה זמן חזרה ואתה הבאת רק כמה ימים, אתה כתינוק קטן והוא איש מבוגר". וזו הכוונה ב"אברהם זקן בא בימים", הוא בא חזרה עם כל אחד מהימים שלו.

והיינו היומין הם לבושים הנעשים להנשמה, מהתורה ומצוות בכל יום דווקא. בכל יום יש לבוש אחר לנשמה, כל יום הוא הוויה ולבוש אחר לנשמה. **ואם חסר יום אחד בלא מצוה, חסרא לבושא.** לנשמה חסר לבוש אחד. אם כל יום הוא הוויה נבדלת ומיוחדת ויחידה בפני עצמה, והיא עשויה מכל מה שנעשה בתוך היום הזה, אז אם היום הזה היה חסר אז גם הלבוש של הנשמה חסר. אני יכול לעשות יותר ביום אחר, אבל את היום הזה אינני יכול להשלים מפני שהוא יום מיוחד והוויה מיוחדת במינה.

והיינו הוא מסביר מהם הלבושים, כל המהות הזאת שהנפש חסרה לבושים. **שלבושים אלו הם כדי שתוכל הנשמה להנות מזיו השכינה, ולאשתאבא [להתכלל, להתאחד] בגופא דמלכא, שזהו על ידי לבושים אלו, הנעשים מהתורה ומצוות.** הנפש איננה יכולה להתכלל בתוך המהות האלוקית בלי לבושים, בלי מדיום. והמדיום צריך להיות דבר שמכשיר אותה להגיע להיות כלולה בתוך המהות האלוקית. מפני שיש צורך שיהיה דבר בין הנשמה והאלוקי, משהו שיוכל לבנות את

וכיון שכך הוא, דווקא כשנעשו בכל יום שתחת הזמן דוקא, שהלבושים נמשכו משרשן שלמעלה מהזמן להתלבש בבחינת הזמן כדי שתוכל הנשמה להשיגם. מה שאין כן כמו שהן בשרשן ומקורן למעלה מהזמן אין ביכולת הנשמה להשיגם, במכל שכן וקל וחומר שאינה יכולה להשיג הזיו בלתי הלבוש וכל שכן המצוה עצמה, רק על ידי שהמצוה ירדה להיות בבחינת לבוש ומשל – יכולה להשיגה, ועל ידה תשיג הזיו. ולכן נקראו "יומין", שנתלבשו בבחינת הזמן, שאז יכולת הנשמה להשיגה. וזהו "והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים", פירוש: צרור, כמו שצוררים אבן במרגמה ועל ידי זה זורקים אותו למעלה, כך כדי שתהיה הנשמה עולה מעלה במקור החיים, הוא על ידי היומין ולבושין דתורה ומצוות. וזהו ענין "שש שנים יעבד": השש שנים הם הזמן, "שית אלפי

בדרגת המופשט הגמור, שהלבושים נמשכו משרשן, שהוא מיסוד שלמעלה מהזמן, להתלבש בבחינת הזמן, כדי שתוכל הנשמה להשיגם. המצווה יורדת לעולם הממדים שלנו כדי שאנחנו נוכל להתייחס אליה, ברגע שאני רוצה להתייחס אל המצווה במופשט, מעבר לעולם המימדים, אז אני נמצא במהות שאין לה שום משמעות בשבילי. אני לא יכול לעשות לה הפשטה למחצה, או שאני לוקח את המצווה בזמן, במקום ובמרחב הקיים - ואז המצווה הזאת קשורה אל הנפש שלי, שגם היא חיה בתוך המרחב הקיים, או שהמצווה נעשית למעלה ממקום וזמן ואז אין לה שום קשר איתי. מה שאין כן כמו שהן בשרשן ומקורן למעלה מהזמן, אין ביכולת הנשמה להשיגם במכל שכן וקל וחומר שאינה יכולה להשיג הזיו בלתי הלבוש, וכל שכן המצוה עצמה. הנפש לא יכולה להשיג את המצווה אלא בתוך הלבוש, אלא כאשר המצווה מגיעה בצורה הזו, לא רק שזה לא עניין של תרעומת אלא המצווה בשורש

להיות לבוש, אם אדם לא משיג את הנמשל מצד עצמו מפני שאין השגתו מגעת, הוא צריך לצורך זה מדיום. הוא צריך תווך שיחבר בינו ובין המקור. התווך הזה צריך להיות מצד אחד מתוך המקור ומהצד השני להיות מתאים למי שמשתמש בו. במקום אחר הוא מדגים את התווך הזה באמצעות תרגום. כל תרגום הוא סוג כזה של לבוש, אדם אינו יכול להגיע אל המקור בעצמו, הוא חסר כל משמעות בשבילו, לצורך זה אדם צריך תרגום, התרגום צריך להיות מצד אחד מין מהקור ומצד שני שהאדם יבין אותו. אם הוא לא ממלא את שתי הפונקציות הללו, הוא לא עושה שום דבר. מהצד הזה, התורה והמצוות הן התרגום, בשביל קדמונו של עולם.)

וכיון שכך הוא, כיון שהתורה והמצוות הן לבושים לנפש כדי שהיא תוכל להגיע "להשתאבא בגופא דמלכא", דווקא כשנעשו בכל יום שתחת הזמן דוקא, לכן המצוות קשורות אל הזמן, מפני שהמצווה לא יכולה להיות ואי אפשר לתפוס אותה

לצרור בצרור החיים את ההוויה עם ה' או להיות בכף הקלע.

כך כדי שתהיה הנשמה עולה מעלה מעלה במקור החיים, להיות בצרור החיים את ה', הוא על ידי היומין ולבושין דתורה ומצוות. תורה ומצוות הן הצרור. הנפש נצרת בתוך צרור וכמו שמכניסים את האבן בתוך כלי היריה, ומשם היא עולה למעלה, צרור החיים הזה הוא הצרור שבו הנפש מתעטפת בלבושים, בימים, שעל ידם היא עולה למעלה. הימים הללו הם האופן שבו הנפש יכולה לעבור ולעשות את הקפיצה התהומית ממדרגת הבורא למדרגת הנברא. היא עושה אותה על ידי זה שהיא נצרת בצרור החיים, על ידי זה שהיא מתעטפת בתוך המצווה. יש מאמר שמשלים את הרעיון הזה שם הוא מדבר על "אני כברוש רענן" (הושע יד, ט), הוא אומר שם שזה כמו שלוקחים עץ זקוף ומכופפים אותו למטה, אם אני נאחז בצמרת, אז לא זו בלבד שאגיע לגובה של העץ אלא אני יכול להגיע הרבה יותר גבוה ממנו. הוא משמש אותי כמו קפיץ. הקדוש ברוך הוא אומר "אני כברוש רענן", כביכול הקדוש ברוך הוא מוריד את עצמו כמו הברוש הזה שכופפים אותו למטה לעולם הזה, למצוות המעשיות הללו כדי שבזמן שהנפש נאחזת בהם, היא נכנסת בתוך צרור החיים והיא יכולה להיזרק למעלה מהמדרגה של עצמה אפילו למעלה מהמדרגה של המצוות, היא מגיעה עד לשורש הראשון מכוח זה שהיא עולה במעלה הזאת.

וזהו ענין "שש שנים יעבד". השש שנים הם הזמן, שהם באופן אחר שית אלפי

המהותי שלה הוא ההתגלות של ה' בעצמו וזה מעבר לנו. המצווה באופן שבו אני יכול להשיג אותה היא המצווה שנמצאת בתוך העולם שלנו, עם מימדיו ועם הגבלותיו. רק על ידי שהמצווה ירדה להיות בבחינת לבוש ומשל, על ידי זה יכולה הנשמה להשיגה. מפני שיש לנשמה לבוש, יש לה משל, וזו המצווה כפי שאנחנו רואים אותה כעת. רק אחרי שירדה להיות בבחינת לבוש ומשל יכולה הנפש להשיגה ועל ידה תשיג את הזיו האלוקי. ולכן נקראו יומין, לכן נקראו המצוות יומין, היום הוא מורכב, הוא אריג שיש לו כל מיני משמעויות אבל הצד הפנימי שלו מורכב מאותו חלק של מצוות שמרכיב את היום הספציפי הזה. זהו הלבוש שהנפש לובשת. הזמן של היום הוא לא הזמן של מחר, הבגד הזה נארג מהעולם של המצוות ששייכות ליום הזה. שנתלבושו בבחינת הזמן שאז יכולת הנשמה להשיגה.

וזהו "והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את את ה' אלוקיך ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע" (שמואל א, כה, כט), "צרורה בצרור החיים" הוא הצד האחר של "יקלענה בכף הקלע", פירוש צרור, כמו שצוררים אבן במרגמה, ועל ידי זה זורקים אותו למעלה. ישנם שני אופנים, יש כף הקלע ויש צרור החיים ושניהם אינם הוויות סטטיות אלא הוויות דינמיות. הנפש כאילו עומדת והתקשרותה עם המציאות יכולה לזרוק אותה למעלה מעלה או למטה מטה, וזוהי הברירה בין צרור החיים לכף הקלע. או

שני דהוי עלמא", שבמשך זמן זה ניתן קיום התורה והמצוות, כי "היום לעשותם" כל משך זמן הנ"ל.

אך פירוש ועניין "יעבוד" הוא לשון עיבוד עורות, שעל ידי העיבוד משתנים הרבה למעליותא. כך בענין לבושים הנ"ל צריך להיות עיבוד, שצריך לנקותן מכל פסולת הנופל בהם ולרחוץ ולכבס אותם. וכמשל הלבוש הגשמי שרוחצים ומכבסים אותו במים טהורים אזי יהיה צח ונקי, מה שאין כן אם לא יכבסו אותו לא יהיו נקיים ויפים. וזהו ההפרש בין עובד אלוקים לאשר לא עבדו. ועיבוד וכיבוס זה הוא על ידי התהפכות המידות מחשוכא לנהורא וממרירו למיתקו.

דיברנו על העבד העברי, ועל העניין של העבודה. הוא הגדיר את זה ש"ש שנים יעבוד" זה שנות העולם. למעשה כל מכלול הקיום של העולם זה "שש שנים יעבוד", ששת אלפים שנים של עבודה, ואחר כך הוא יכול לצאת לחופשי, מפני שהזמן הזה הוא הזמן של "היום לעשותם". על פי מה שראינו הוא דיבר את העניין הזה של "בעבר הנהר ישבו אבותיכם". השורש והאפשרות שלנו להגיע למעלות אחרות ולהגיע לדרגות אחרות, הוא מפני שהשורש נמצא בקצה האחר של המציאות - מעבר הנהר, בקצה השני של ההווה. מכוח זה אנחנו יכולים גם להגיע אל החלק של המציאות ולעשות את סדר העבודה, ולעשות את מה שצריך לעשות כדבעי למהווי. בתוך העניין הזה, דיברנו על העניין הזה של העובד אלוקים, ועכשיו הקטע האחרון פה נוגע לעניין הזה.

כתוב בפסוק "שש שנים יעבוד", מה העניין הזה של העבודה ולהיות עובד אלוקים? הרי בקטע הקודם הוא הסביר שיש הבדל בין 'עובד אלוקים' ל-'אשר לא עבדו'. ההגדרה היא לא בין זה ששומר את המצוות או לא שומר את המצוות, בין צדיק לרשע - זה חלוקה אחרת. אבל יש

שני דהוי עלמא העולם הוא ששת אלפים שנה, שבמשך זמן זה ניתן קיום התורה והמצוות. כי היום לעשותם כל משך זמן הנ"ל. העניין של "שש שנים יעבוד" מדבר בעצם על כל הקיום שלנו כעת. העבד העברי הזה שאנחנו מדברים בו נקרא "עברי" משום שהוא שייך מצד נפשו לבחינה של "מעבר הנהר". העבד הזה, יהיה מי שיהיה, אפילו אם הוא כעת גנב או נוכל הוא עדיין שייך מצד נפשו למדרגה אחרת, רק שכעת הוא עובד בתוך משך הזמן. יש כאן עניין שמופיע בהרבה ספרים על כל העניין של השמיטה והשבת שמבטאים בהיקף גדול את מחזור הזמן של העולם, את ימי העבודה ואת זמן המנוחה. המחזור הזה של "שש שנים יעבוד" מבטא עבודה בתוך מחזור שלם של מציאות, לאחר העבודה הזו - בשנה השביעית הוא יוצא. באלף השביעי אין עבודה ושם יש עניין של יציאה לחופשי. יש ששת אלפים שנה של העלם, בהן צריך להיות עבד עברי וצריך למלא את כל העבודה, מפני שמתוך העבודה הזו מגיעים לשורשים הראשונים של המציאות עד לבחינה של להתכלל בצרור החיים.

וזוהו ההפרש בין עובד אלוקים לאשר לא עבדו. אנחנו מגדירים את האחד ש-לא עבדו' בתור בן אדם שלא עובר שום עבירה ועושה את כל המצוות, ובכל זאת אנחנו קוראים לו בן אדם שלא עבד את ה'! מה זאת אומרת שהוא לא עבד את ה'? כוונתו ועניינו פה שהוא קיבל את הלבוש של התורה, הלבוש של המצוות, והוא נשאר עם הלבוש הזה. יש לבוש של תורה, או לבוש של מצווה, והוא לובש את הלבוש. הגיע היום, אז הוא לובש את הלבוש, הוא יכול להיות אדם הגון ואדם כשר ואדם שעושה את כל מה צריך לעשות, אבל אפשר להגיד שהוא לא עבד את ה'. הוא לא ניקה את הלבוש; מפני שבלבושים בעצמם מתלווים כל מיני לכלוכים ששייכים לעצם המציאות, ובשביל זה צריך לנקות ולטהר את הלבושים שאדם לובש.

ועיבוד וכיבוס זה הוא על ידי התהפכות המידות מחשוכא לנהורא וממיררו למיתקו. העבודה של תיקון הלבוש הוא על ידי שינוי המידות. יש את העניין הכולל של לעבור מהמר למתוק, מהחושך לאור. זוהי הַעֲבָרָה של השאלה - איפה חיו של האדם נמצאים? איפה נמצא מרכז החיים? לכן הוא אומר שמרכז החיים של "האיש אשר לא עבדו" הוא בעצם בעולם הזה, אבל הוא איש שהוא עושה את כל המצוות כמו שצריך לעשות. הוא עושה את הכל, הוא מקיים את הכל, הוא עדיין בגדר הזה שהוא עושה, הוא ממלא את כל ההתחייבויות שלו, ובכל זאת המידות לא השתנו. המהות הפנימית הנפשית בעצם לא השתנתה בכלל. אז

חלוקה שונה של עובד אלוקים ואשר לא עבדו. אז הוא מגדיר את זה שעובד אלוקים זה האיש הזה שעובד עבודה מתמדת.

"יעבוד": התהפכות המידות על ידי הדעת

אך פירוש ועניין "יעבוד" הוא אותו לשון שיש ב"יעבוד" בעיבוד עורות, שמעבדים משהו. אם כן יעבוד הוא העניין של העיבוד. שעל ידי העיבוד משתנים הרבה למעליותא, התמצית של עבודת האדם ושל עבודת ה' היא התהליך של העיבוד, והתהליך של העיבוד הוא העברה של דבר מדרגה נמוכה לדרגה גבוהה יותר של שכלול. אני משכלל את הכלי, אני משכלל את הדבר וזהו העניין של העבודה.

כך בענין לבושים הנ"ל כמו שאמרנו שהמצוות של כל יום הם לבוש הנפש של היום הזה. ועניין לבושים צריך להיות עיבוד שצריך לנקותן מכל פסולת הנופל בהם ולרחוץ ולכבס אותם. אז צריך לנקות את הלבושים, צריכים לעבד את הבגדים האלה שאנחנו מקבלים וצריך גם לנקות אותם. וכמשל הלבוש הגשמי שרוחצים ומכבסים אותו במים טהורים אזי יהיה צח ונקי. מה שאין כן אם לא יכבסו אותם לא יהיו נקיים ויפים. הבגדים הם בגדים, יכול להיות שיהיו לי בגדים נקיים או בגדים מלוכלכים, יכול שיהיו לי בגדים שראוי ללבוש אותם או בגדים שלא ראוי ללבוש אותם. אבל זה לא כל כך תלוי בבגד, אלא במה אני עושה עם הבגד. קיבלתי בגדים, מה אני עושה עם הבגדים זה כבר שאלה אחרת.

והתהפכות המידות הוא על ידי מי הדעת, שהדעת היא פנימיות המידות, והיינו גם כן על ידי משה רעיא מהימנא שנאמר בו "ונתתי עשב

הדעת, מהו העניין של הדעת? הדעת הוא לא קשור למושג של ידיעה במובן הזה של "למדתי כן וכך פרקים באיזשהו דבר". הדעת הוא אותו חלק של החשיבה שיוצא מהתהום של הידיעה האינטלקטואלית לעניין הזה של החלטה שבנפש. יש הבדל בין "הוא מתפלל" ו"אני מתפלל". ההבדל הוא לא הבדל רק בשינוי של הגוף, אלא זה הבדל באופן של גישה, אחד הוא מנוכר, אובייקטיבי. השני הוא אמוציונלי. באותו אופן, יש דבר כזה של שימוש בדעת, זה שימוש בתפיסה של קונספציה בסיסית, שהוא לא קשור למידת הידיעות שלי. אלא זה קשור באופן שבו אני מחליט, או בו אני מיחס את הדברים שאני מבין לאיזושהי מציאות של החלטה. ההבדל הזה, אם אני יכול או לא יכול ליחס דברים - זה הנקודה של דעת.

למשל יכול להיות בן אדם שיהיה חכם ונבון ואין בו דעת, ולכן בין מה שהוא מבין לבין איך שהוא מתנהג אין שום קורלציה. כל העניין הזה של דעת זה אותו חלק שבחשיבה שממילא יש לו הנחיות לגבי האופן שבו אני מרגיש, שבו אני חווה דברים, מה אני אוהב ומה אני שונא. שוב, הבעיה הזו עוברת מהמישור האינטלקטואלי האובייקטיבי אל המישור של הידיעה בדרגה של הרגשה אישית.

אם נתאר את העניין הזה, יש הבדל בין מצב כזה שאני יודע באופן אובייקטיבי שבעיה מסוימת זה דבר מסוכן, לבין המצב הזה שאני מרגיש פחד; לא רק פחד באופן אמוציונלי אלא שאני מרגיש את

הוא עושה את הדברים האלה, כמו שכן אדם יכול לעשות דברים אחרים שהוא עושה, זה פרופסיה שלו, הוא מתעסק בעניין הזה, זה מקצוע כזה. או שהוא מקדיש לזה כך וכך זמן, אבל זה לא החיים שלו.

בדומה לאותו עניין של התהפכות והשתלמות המידות, יש צד אחר שקשור גם למידות, וזה מה שנקרא תכונות הנפש של האדם בעצמו - באיזה מידה התכונות האלה משתנות בתוך הדברים, ושני הדברים האלה הם פועל ונפעל. כלומר אם אחרי שבמשך שבעים שנה בן אדם קיים את המצוות ולמד את התורה, ובסופו של דבר נשאר אחר כך אותו אדם שהיה קודם עם אותן החסרונות ואותן המעלות; אז פירושו של דבר שלא הייתה שום אינטראקציה. אם אין שינוי בתוך המידות שבנפש, פירושו של דבר שלא קרה שום דבר. כל המאורע כולו, כל העניין לא שינה. עיבוד ושינוי המידות הוא הקובע גם לגבי מה שאדם עושה עם המצוות שלו. באיזו מידה יש איזו התייחסות הדדית. אחרת המצוות מתלבשות עליו אבל זה דבר זר. זה יוצא כאילו שאחרי הכל בן אדם לובש בגדים לא שלו מפני שאין קשר פנימי בינו לבין הדברים שהוא התעסק בהם. זהו העניין של שינוי המדות.

והתהפכות המידות הוא על ידי זה מה שהוא קורא המים - על ידי מי הדעת, שהדעת היא פנימיות המידות, זאת אומרת השינוי של המידות נעשה על ידי

במחשבה שיוצר את ההרגשה הזו - אני בעד, אני נגד. היא יוצרת את ההרגשה הזו וככל שזה יותר עמוק, יש הרגשה יותר עמוקה בתוך הדברים. הרבה פעמים בן אדם יכול לראות את זה, למשל אחת התופעות המעניינות היא התגובה של אנשים לכל מיני מאורעות טראגיים. אף אחד לא אוהב את זה. למשל כשבן אדם שומע על סיפור של מוות, את אף אחד זה לא משמח. אבל ברור שיש הבדל מסוים מתי זה ידיעה אובייקטיבית ומתי זה נעשה דבר ששייך אלי. למשל אם אני יודע סיפור כזה שקראתי בעיתון. אז קראתי בעיתון, ואני יכול לעבור לסדר היום. קורה שכן אדם מקבל את אותה ידיעה עצמה אצל בן אדם רחוק ואצל בן אדם קרוב, ויש הבדל עצום בתגובה האמוציונלית. בעצם מה שידעתי קודם אני יודע גם עכשיו. אני יודע שמחלה כזו וכזו היא מחלה נוראה, אני יודע את זה. אני יודע את זה גם כשאני יודע את זה באופן תיאורטי וגם כשאני רואה את זה אצל בן אדם קרוב, אבל יש הבדל גדול באופן של התגובה. אני לא למדתי יותר עכשיו מאשר קודם, אלא שקודם זה היה בגדר של בינה - זה הבנה אינטלקטואלית. עכשיו אותו דבר הפך להיות עניין של הרגשה, מעורבות של ה'אני'. ברגע שיש מעורבות של האני, ממילא ההתייחסות היא אחרת לגמרי מהבחינה של האמוציה.

והיינו גם כן על ידי מה שאנחנו קוראים בחינת משה רעיא מהימנא, אנחנו אומרים שמשה הוא בעצם בחינת הדעת של כלל ישראל. שנאמר בו "ונתתי עשב

הסכנה שעומדת לפני. כל בן אדם שעבר את החוויה הזו, יודע בדיוק את ההבדל בין זה שבאופן תיאורטי אני יודע על בעיה מסוימת, לבין המקום הזה שהבעיה הזו מגיעה אלי. אז מה קורה? ברגע מסוים, אני נוכח שבל הזמן לא דיברו על מישהו אחר אלא דבר אלי. ברגע שאני נוכח לדעת שמדברים אלי, אז זה נעשה לגמרי משהו אחר. הנקודה הזו היא הנקודה שנקראת נקודת הדעת. נקודת הדעת היא הנקודה הזו שבה האינטלקט מפסיק להיות אובייקטיבי ומנוכר והוא הופך להיות דבר שיש ממנו מסקנות ממשיות. יכולות להיות גם מסקנות אופרטיביות. הדבר הזה תלוי במה שאני יודע על הדבר הזה. כלומר הרגע שבו הדברים עוברים משלב אחר לשלב השני, אם דברים עברו מהשלב של החכמה ובינה אל השלב של הדעת, זה חלק משמעותי שקובע בעצם את החיים של האדם בפועל. לכן הוא אומר שהדעת היא פנימיות המידות; כל האמוציות של אהבה ושל שנאה וכל אמוציה ממין אחר, כל האמוציות כולן הן נגזרות של הדעת, הפנימיות שלהן היא העניין הזה של הדעת, של הסיכום שבנפש. אומנם זה סיכום אינטלקטואלי, אבל הוא סיכום אינטלקטואלי ברקע שיש לדברים הללו, בכך יש להם באיזשהו אופן השלכה מעשית, ואז יכולה להיווצר אמוציה. אחרת לא יכולה להיווצר שום אמוציה, המידות לא פועלות או לא משתנות כל זמן שהדבר הזה נמצא במנותק ובמרוחק.

במובן מסוים הדעת היא האלמנט האמוציונלי שיש במחשבה. זה אותו חלק

בשדך לבהמתך", וגם מרחיצן ומכבסן מעבר הנהר, וכמו שכתוב "כעדר הרחלים (שהם זרע בהמה) שעלו מן הרחצה", רוחצות בחלב. וזהו ענין לבון הלכתא. וזהו על ידי התפילה, שאז היא שעת הכושר להיות גילוי הדעת בהתבוננות, כמו שאנו אומרים בשמונה עשרה "אתה חונן לאדם דעת", ועל ידי זה נזדככו הלבושים. ולכן נקראת התפילה "עולת תמיד", שהתורה והמצוות של כל היום עולים לה' על ידי התפילה, לפי שעל ידי התפילה הם מתעבדים ומיתקנים. וכל זה הוא בשית אלפי שני דהוי עלמא. וזהו "שש שנים יעבוד". ועל זה אמרו: "צדיקים אין להם מנוחה, מחיל אל חיל". אבל "ובשביעית" – באלף השביעי, "יצא לחופשי חנם", חנם בלא מצוות,

הרועה קודם כל מאכיל, וגם, דבר נוסף שצריכים - מרחיצן ומכבסן, הוא רוחץ את הכבשים שלו. יש דבר אחד שצריכים להאכיל אותם, ויש דבר כזה שצריכים גם לרוחץ אותם, הוא רוחץ אותם במים עליונים מעבר הנהר. הרי אנחנו התחלנו מהעניין הזה של "כי תקנה עבד עברי", העברי הוא זה ששייך לעבר הנהר, והרועה הוא זה שדואג שהכבשים גם יכנסו לנהר, הוא דואג לרהוץ אותם. כמו שהוא אומר, חלק מסוים מהפעולה היא בהארה של הדברים שאפשר היה לקרוא להם הזכרון של נפש האדם. כלומר הרועה לא רק נותן מה שיש לו, אלא הוא כאילו יכול להעביר ולתת לאדם את הזכרונות של מה שהוא לא עבר בהם באופן אישי, את העניין הזה של "בעבר הנהר ישבו אבותיכם", את העניין הזה של העברי - זה שנמצא בעבר האחר של המציאות - זה עושה הרועה; הוא יכול להעביר את הדברים הללו, לתת אותם, להכניס אותם בתוך הנפש. וכמו שכתוב "כעדר הרחלים" (שיר השירים ו, ו) (שהם זרע בהמה), הרי התחלנו בפסוק: "וזרעתי את בית ישראל זרע אדם זרע בהמה". כעדר הרחלים

בשדך לבהמתך" (דברים יא, טו). אם מישהו מסתכל בפרשה השניה של קריאת שמע, הפרשה מתחילה כאילו בגוף שלישי, "והיה אם שמוע תשמעו... לאהבה את ה' וכו' ולעובדו". כלומר ה' הוא פה הגוף שלישי. באמצע הפרשה יש מעבר: "ונתתי מטר ארצכם בעתו... ונתתי עשב בשדך לבהמתך" זאת אומרת שיש פה מין מעבר בין הקדוש ברוך הוא ומשה. זה דבר שאומרים אותו כך וכך פעמים ביום אז אולי בגלל זה לא שמים לב למעבר הזה. אז הוא אומר שיש דבר כזה שמשה באמת נותן עשב לבהמה. משה מדבר לאו דווקא על הבהמה שבשדה, אלא על הבהמה שבתוך האדם. מבחינת משה, חלק הבהמה של האדם, הוא עכשיו יכול לקבל את האוכל שלו. כלומר כל זמן שזה שייך למדרגות עליונות, אז החלק הזה של האדם לא מזדעזע בכלל. בכל העניין הזה של משה ושל ישראל בתור צאן וכך הלאה, המשמעות היא שהרועה הוא זה שיכול לבנות דברים שעוברים מן המערכת האינטלקטואלית אל המערכת האמוציונלית. זה מה שעושה הרועה. אז

גם לטפל בכל שאר הדברים שאדם עושה. ועל ידי זה נזדככו הלבושים.

ולכן נקראת התפילה עולת תמיד. הרי התפילה היא סוג של קרבן. היא עבודת ה', והיא נקראת עולת תמיד גם במשמעות הזו שגם כשנחרב בית המקדש העולה הזו עדיין מוקרבת, זוהי עולת תמיד.

מה זה עולת תמיד? שהתורה והמצוות של כל היום עולים לה' על ידי התפילה, לפי שעל ידי התפילה הם מתעבדים ומיתקנים. בתפילה צריך בן אדם לרחוץ לא את העברות שהוא עשה, אלא הוא צריך לרחוץ את המצוות שהוא עשה. זהו הזמן שבו בן אדם עושה את העיבוד. זה מה שהוא קורא לו 'עובד אלוקים', עובד אלוקים זה בן אדם שעושה את העיבוד של הדברים שהוא מקבל. הוא מקבל כאילו לבושים נתונים, והלבושים הללו עוברים את התהליך של העיבוד.

וכל זה הוא בשית אלפי שני דהוי עלמא, כל העניין הזה של העיבוד והעבודה קשור לשנות העולם, למציאות ולקיום של העולם שלנו. וזהו: "שש שנים יעבוד", ועל זה אמרו "צדיקים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא", כמו שנאמר "ילכו מחיל אל חיל" (תהלים פד, ח), הצדיק אין לו מנוחה בשום מקום, מדוע? מפני שהתפקיד שלו הוא להיות עובד אלוקים, וזה העניין של "שש שנים יעבוד", כל ימות עולם אין מנוחה. אין מנוחה מפני שבכל פעם יש דרגה אחרת ויש ליבון אחר ותיקון אחר.

אבל "ובשביעית" - באלף השביעי - יצא לחופשי חנם. כמו שאמרו: חנם, בלא מצוות. אז יש עניין של החינם. כלומר

שעלו מן הרחצה, או "עיניו כיונים על אפיקי מים רוחצות בחלב". וזהו ענין, זה חלק אחד שנקרא לבון הלכתא, זה ליבון ההלכה. הוא אומר שכאילו ההלכה צריכה גם כן שיכבסו אותה, כלומר בן אדם עוסק בתורה והוא צריך לכבס גם את התורה, גם את הלבוש הזה צריכים לכבס. והכיבוס הוא מבחינת ההתייחסות של האדם, איך הוא מתייחס לדבר הזה. אחרת הוא כאילו לובש דברים גולמיים, והוא לובש דברים שהם לא נקיים.

התפילה: שעת הכושר לגילוי הדעת

אז מתי עושים את העניין הזה? וזהו על ידי התפילה, שאז היא שעת הכושר להיות גילוי הדעת בהתבוננות. זאת אומרת שזמן התפילה צריך להיות הזמן של הליבון הפנימי, הזמן שעוברים אל מעבר לבחינה שהוא קרא לה "עבר הנהר" הוא הזמן של התפילה. זוהי שעת הכושר בכל הצדדים; מפני שחלק מההגדרה של זמן תפילה ומהות של תפילה, הוא שיש מין חלק כזה שהתפקיד שלו בעצם הוא לעסוק בהתלבנות ובהתבררות החלק הזה של האדם.

כמו שאנו אומרים בשמונה עשרה "אתה חונן לאדם דעת". אחרי שמדברים בשבחו של הקדוש ברוך הוא, מהי הבקשה הראשונה בתפילת שמונה עשרה? אתה חונן לאדם דעת, הוא אומר שזה מפני שלפני כל הדברים אני צריך את העניין הזה של הדעת, וזה כל התפקיד של התפילה - להכשיר את הדעת, ורק אחר כך

שאז יהיה מנוחה לחיי העולמים, שאין עוד עליה למעלה הימנה.

לבבכם", לעבוד את ה' בלב, יש חובת עבודת הלב. במאמר הוא מסביר מהי עבודת הלב; חובת עבודת הלב היא בדיוק החובה הזו של התיקון הפנימי, שבו אני יוצא מהגדר של העשייה, מהגדר של פעולה טכנית, ועובר למהות שבו משהו משתנה בתוכי, וממילא גם משהו משתנה במצוות שאני עושה. המצוות שאני עושה אינם רק במובן שאני לובש בגדים ופושט בגדים, אני עושה מעשים - עשיתי פעולה מכנית כזו וכזו.

יש גלגל תפילות בטיבט שבנוי על רעיון שהרבה יהודים היו צריכים לשמוח עליו; מכיוון שכך וכך תפילות צריכות כאילו להאמר ולהתגלגל בעולם, אז כותבים את התפילות על איזה גלגל ומנענעים אותו כך וכך סיבובים, וזה שקול כנגד אמירה של כך וכך תפילות. זה בערך כמו שיהודים לוקחים את הסידור, ובעצם כל עבודתם היא להפוך כך וכך דפים. אז בטיבט כבר בדורות ראשונים עשו גלגלים כאלה שבנויים כמו תחנת רוח, ועכשיו כבר יש כאלה שהוסיפו להם מנוע...

העניין הזה הוא בעצם לא בדיחה, הוא קשור לאותו דבר. בן אדם עושה כך וכך מעשים, הוא מניח כך וכך תפילין, הוא עושה כך וכך דברים; אז הפעולה הזו יכולה להיות פעולה שכל כולה מכנית, ואפשר לעשות אותה - הלכתית או לא הלכתית - כמו פעולה של מכונה. ראינו במאמר שהעניין של העבודה שיש בזה, הוא האינטראקציה, העיבוד, והזמן של

באלף השביעי אחרי כלות הזמן, אחרי כלות מציאות העולם, אז העולם בכלל משנה את כל המהות שלו, ואז הוא עולם ממין אחר. שאז יהיה מנוחה לחיי העולמים, שאין עוד עליה למעלה הימנה. כאשר נגמר כל העניין הזה, כאשר אנחנו חוזרים אל מעבר הנהר, כשאנחנו עוברים את כל העבודה, אז זה היום השביעי. זוהי השבת של המציאות, השבת של העולם שבה העבד חופשי מאדוניו, במובן הזה שהתחום של העבודה ושל העשייה נגמר. העולם הגיע לנקודת השלמות שלו, לנקודת הגמר שלו. וכל זמן שהמציאות של העולם לא הגיעה לנקודה הזו - הזמן של ששת השנים של קיום העולם, בו יש את העניין של העבודה המתמדת.

התמצית של כל המאמר הזה, היא שהעבודה הזו חלה גם על זרע אדם וגם על זרע בהמה; ואם הוא זרע בהמה אז הוא צריך יותר לעבוד על העניין מפני שיש לו הרבה יותר לעבוד עם עצמו. התפקיד של העבודה הוא הפעולה המתמדת של תיקון הוויתו, של תיקון התורה שלו, תיקון המצוות שלו, שכל מה שהוא עושה יעביר אותו למציאות מסוג אחר. הוא אמר שיש את הזמן הזה של הלבושים בעצמם, ויש את זמן העבודה ולכן התפילה נקראת 'עבודה', זה מה שנקרא עבודה שבלב - "לעובדו בכל לבבכם". אגב, זה שיטת הפסיקה של הרמב"ם, שמצוות התפילה היא בדיוק - "ועבדתם את ה' אלוקים", "ולעבדו בכל

התפילה הוא הזמן שבו המעשה מפסיק להיות עשיה מכנית, והופך להיות עניין של דבר שאדם לא רק לובש מבחוץ אלא חי אותו מבפנים.

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: 2 ₪

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מוזפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

